

Oktober 2023

Nyt fra Civilprocessen

Highlights

Det var en måned uden en ny udgave af Fuldmægtigen, og det betyder som altid, at antallet af sager er lidt mindre.

Når der samtidig kun var en enkelt afgørelse fra Højesteret om procesretlige emner – og når jeg ej heller kunne finde procesretligt interessante spørgsmål gemt i de offentliggjorte afgørelser om andre emner (at man af partsangivelserne i BS-17016/2023 kan se, at Højesteret havde tilladt skadelidte at biinterveniere til støtte for Ankestyrelsen i en arbejdsskadesag, er jo ikke nyt) – så bliver udvalget alt andet lige mindre.

Det opvejes til dels af, at jeg har fundet et par voldgiftssager, som også bør læses af civilprocesfolket – men også kun til dels. Det gør nu næppe nogen skade, at nyhedsbrevet en gang imellem er kortere; det skal jo blot dække de nyheder, der nu engang kommer.

Et gennemgående tema i månedens nyhedsbrev har været snitfladen mellem domstolene og voldgift, hvor både *T:BB 2023.962 om forbrugerbegrebet* (spoiler alert: der kommer også en afgørelse herom næste måned) og *T:BB 2023.953 om en »unilateral voldgiftsklausul«* absolut er værd at læse.

I den eneste afgørelse fra Højesteret fik vi *gentaget præmisserne fra U 2021.4078 H (ikke henvisning, når sager om samme spørgsmål allerede er henvist)*.

Det praktisk vigtigste præjudikat er nok *Østre Landsrets kendelse af 16 oktober 2023 om forståelsen af kontraktværnetinget i sager om morarenter og andre inddrivelsesomkostninger, der udspringer af et krav, der i sig selv kunne danne opfyldelsesværneting*. Jeg ville selv have været i tvivl om, hvordan den sag skulle afgøres, og af akademisk interesse håber jeg derfor, at man har søgt Procesbevillingsnævnets tilladelse til appel (hvad jeg dog tvivler på).

Også Østre Landsrets kendelse af 17. oktober 2023 er vel praktisk vigtig. Den er bare ikke nødvendig at læse, at resultatet var helt åbenbart: Retsafgift påhviler den, der under appel nedlægger selvstændig påstand med henblik på at opnå et gunstigere resultat end i byretten, uanset om det er »domhaver« eller »domfældte«.

Retlig interesse (og nødvendigt procesfællesskab)

U 2023.5691 V – (ikke) nødvendigt procesfællesskab ifoged sag om udsættelse fra lejemål

En (foged-)sag om nødvendigt procesfællesskab, der lige kræver et kort resumé af faktum.

Udlejer havde ophævet en lejeaftale med to lejere som følge af manglende betaling. Under en efterfølgende udsættelsesforretning oplyste den ene lejer, at han som følge af sygdom ikke kunne fraflytte lejligheden, men sagen blev trods dette fremmet. Dette kærede lejeren.

Som sagens forløb viser, vedrørte retsspørgsmålet *alene* den ene lejer, hvilket formentlig i sig selv kunne have begrundet, at der ikke under kæresagen bestod et nødvendigt procesfællesskab. Spørgsmålet i sagen var jo, om lejer 1's forhold var til hinder for en udsættelse af lejer 1.

Landsrettens præmisser synes at være videre (om end udtryk for samme tanke). Det anføres således, at »det ikke efter reglerne om nødvendigt procesfællesskab er en forudsætning for at behandle en sådan afgørelse [”en sag om udsættelse af to ægtefæller”], at begge ægtefæller har kæret«.

Afgørelsen udtrykker formentlig den mere generelle tanke, at mens en sag om ophævelse typisk er »fælles« (jf. U 1989.663 Ø. Se også T:BB 2022.975 om lejens størrelse. Også her må det

erindres, at der kan være forskel på fuldbyrdelsespåstande og anerkendelsespåstande, jf. som eksempel på sidstnævnte U 2018.3437 Ø), er en udsættelsesforretning i sagens natur individuel (og også ville være det, hvis den ene lejers indsigelse havde været af en anden art).

Saglig kompetence

T:BB 2023.962 – forbrugerbegrebet i voldgiftsloven

Indrømmet, vi bevæger os i grænseområdet for civilproces. Men det er på en grænse, som det er civilprocesretligt interessant at kende: Afgørelsen af, om en part er »forbruger« er nemlig bestemmende for, om en forudgående voldgiftsaftale er gyldig, og dermed for, om domstolene er sagligt kompetente i (i praksis) entrepriseretlige tvister, hvor parterne har aftalt AB-vilkår.

»Forbrugeren« i den konkrete sag var en *andelsboligforening*, der havde indgået aftale om renoveringsarbejder for et betydeligt beløb.

(Afgørelsen lægger sig til en vist nok nogenlunde fast praksis for, at *andelsboligforeninger* ofte anses for forbrugere, jf. U 2019.2389 V, mens f.eks. almenboligforeninger nok sjældnere falder under begrebet – og illustrerer i øvrigt behovet for en konkret vurdering af den enkelte forening og af den konkrete aftale, jf. også T:BB 2018.936 om en stor og professionelt drevet kolonihaveforening. De nysgerrig kan om emnet læse ET 2018.102 og den deri omtalte praksis).

Interessant er det i den konkrete sag, at der faktisk havde været en tidligere voldgiftssag mellem parterne (den her trykte afgørelse vedrørte en uenighed om berettigelsen af fortsat tilbageholdelse af beløb i henhold til kendelsen fra den første sag).

Når det – i hvert fald principielt – kan accepteres, at tvisterne havde forskellige fora, hænger det sammen med, at forbrugeren jo ved at *vælge at deltage i en opstået voldgiftssag kan give samtykke*. Herved illustreres på den mest ekstreme vis det haltende retsforhold, der i medfør af voldgiftslovens § 7, stk. 2, opstår, når en professionel vedtager AB-vilkår med en forbruger.

T:BB 2023.953 – valgfrihed mellem domstole eller voldgift

Vi tager endnu en sag i samme grænseområde – denne gang om en noget særegen voldgiftsaftale.

Også denne sag udsprang af AB-systemet (konkret AB-92), og havde rod i, at parterne havde aftalt, at totalentreprenøren (i en aftale mellem denne og en underentreprenør) »*afgør om det er voldgift eller byret, der vælges*«.

Denne klausul opretholdt voldgiftsretten og afviste derfor på totalentreprenørens anmodning en af underentreprenøren anlagt voldgiftssag.

U 2023.xxxx H – Højesterets kendelse af 26. oktober 2023 - om retsplejelovens § 226

Sagerne BS-19245/2023 og BS-1248/2023.

Vi fik yderligere to afgørelser om retsplejelovens § 226, og igen med det – statistisk – forventelige resultat. Sagerne skulle ikke henvises.

(Vil man slippe for at læse analysen kan man konstatere (1) at linjen fra U 2021.4078 H stadig gælder, og (2) at praksis er præcis som beskrevet og begrundet i U 2022 B s. 357 ff.).

Når de to afgørelser er værd at læse om omtale, er det fordi de (igen) bekræfter, at Højesteret i U 2021.4078 H formulerede en almindelige og praktisk væsentlig regel for anvendelsen af bestemmelsen. (»Igen«, fordi linjen allerede er fulgt i U 2021.3784 H, og i Højesterets kendelser af 1. oktober 2021 i sag BS-26364/2021 og af 24. marts 2022 i sag BS-38860/2021 samt af landsretterne i bl.a. U 2021.3881 Ø og FM 2022.163).

I 2021-sagen – der vedrørte en række aktionærers mulige krav på erstatning mod Danske Bank – begrundede Højesteret afgørelsen om *ikke at henvise sagen* (der vel nok havde principielle aspekter) med, at der allerede var henvist andre sager om samme spørgsmål.

Selvom det principielle spørgsmål ikke var afklaret, kunne det forventes at blive det – og om nødvendigt kunne de resterende sager så udsættes med henblik på at afvente afgørelsen af de principielle forløbere.

(Som omtalt i min Julealmanak for 2021 var praksis tidligere overordnet sådan, at ønsket om at afvente en principiel sag om samme retsspørgsmål – som altså alene ville få virkning som præjudikat i sagen – normalt ikke blev tilladt, jf. særlig tydeligt og restriktivt U 2006.1631 V men omvendt U 1999.1196 H og U 2001.1535 H. Det synes indlysende, at der må være en vis sammenhæng mellem argumentet om, at der kun bør sendes et begrænset antal sager om samme principielle spørgsmål videre i systemet, og adgangen til at få udsat de sager, der må forblive i byretterne).

Sagen gentager her den helt centrale betingelse for en afvisning med denne begrundelse: Der skal versere en eller flere sager om samme principielle spørgsmål, der er repræsentative og med en vis sandsynlighed må forventes at føre til en afklaring af det principielle spørgsmål (der bør således både skeles til eventuelle faktiske forskelle samt til, om der i de allerede henviste sager er indsigelser, som vil kunne føre til sagens afgørelse »allerede fordi« og dermed afskære den principielle prøvelse).

(Det kan i øvrigt bemærkes, at det af afgørelsen jo samtidig fremgår, at i hvert fald landsretterne har vurderet, at det underliggende spørgsmål faktisk var principielt. Det vedrørte den skatteretlige behandling af pensionsordninger oparbejdet gennem ansættelse ved UNICEF – og her udgør sagen altså et eksempel på, hvad der efter omstændighederne kan bære en henvisning).

Stedlig kompetence

U 2023.xxxx Ø – Østre Landsrets kendelse af 16. oktober 2023 – om retsplejelovens § 242, stk. 1

Sag BS-18430/2023 – den optagne kendelse indeholder alene domshoved.

Sagen var en såkaldt »flykompensationssag«, af hvilke de danske domstole ser mange (ofte anlagt af et af en håndfuld selskaber, der specialiserer sig i enten at føre sådanne sager for passagererne eller købe kravet og føre det i eget navn).

Når den konkrete sag rejste et interessant spørgsmål om værning, skyldtes det, at flyselskabet *havde betalt kompensationen*. Sagsøger mente imidlertid tillige at have krav på en række omkostninger: morarenter, rykkergebyr, inkassogebyr og udenretlige inddrivelsesomkostninger.

Byretten havde subsumeret disse krav som *pengekrav*, hvilket som bekendt indebærer, at reglen om opfyldelsesværning i § 242, stk. 1, ikke finder anvendelse, jf. reglens stk. 2.

Landsretten så anderledes på spørgsmålet. Uanset, at der var tale om rene pengekrav, havde disse således en sådan sammenhæng med den oprindelige transportaftale (de udsprang heraf), at værningetinget kunne fastlægges på baggrund af denne aftale. Og da flyet lettede eller landede (det fremgår ikke at resuméet) i Kastrup, var der opfyldelsesværning ved Københavns Byret.

Afgørelsen er sjov og lægger sig samtidig til en meget vanskelig og nuanceret praksis.

Det er således fastslået, at et pengekrav, der udgør et surrogat for medkontrahentens kontraktuelle forpligtelse, ikke er et »pengekrav« som anført i § 242, stk. 2, jf. f.eks. U 1990.408 V. Heraf følger, at krav på erstatning for den positive opfyldelsesinteresse (vedrørende realforpligtelser) kan forfølges ved det værningeting, hvor kravet på naturalopfyldelse ville kunne forfølges, jf. også U 2012.1346 Ø.

Disse afgørelser kan sammenholdes med U 2015.294 Ø og U 1992.746 H (der vedrørte erstatning for goodwill ved en påstået uberettiget opsigelse). I begge sager udsprang et erstatningskrav af en aftale men var alligevel et »pengekrav«. (Se også U 2018.3308 V om en række derivatkontrakter i O.W.-Bunker komplekset).

Den civile retspleje betegner – formentlig rammende – anvendelsesområdet for § 242, stk. 1 som »erstatning for manglende (herunder forsinket) eller mangelfuld naturalopfyldelse af en realforpligtelse«. Samme værk anfører, at krav på morarenter »for manglende (natural-)opfyldelse af en pengeforpligtelse« har karakter af pengekrav. Sætningen er ikke nødvendigvis uforenelig med månedens afgørelse, idet morarenterne vel nok knyttede sig til manglende betaling af kompensationen – men hvor kompensationen jo ikke udgjorde den kontraktuelle forpligtelse. Den udgjorde derimod et surrogat for befordringspligten, og morarenterne udsprang derfor ultimativt af en realdydelse).

(Formålet med § 242, stk. 2 er det indlysende, at man vil undgå, at kreditor altid kan anlægge sag ved eget hjemting – i Danmark er pengeskyld bringeskyld – idet dette ellers ville være hovedreglen i mange sager, herunder mange inkassosager. I den konkrete sag var fordringshaveren – ultimativt – en passager og kravet udsprang af en konvention til beskyttelse af passagerers rettigheder. Ud fra en formålsfortolkning var resultatet således også stemmende med hensynet bag de danske værningstingsregler. Det har imidlertid næppe været udslagsgivende, og dommen må derfor først og fremmest læses som et potentielt vigtigt præjudikat til yderligere nuancering af grænsefladen mellem pengekrav, der udgør surrogater for en realdydelse og derfor omfattes af § 242, stk. 1, og andre pengekrav).

Udeblivelse og frister

U 2023.5613 Ø – om telefonforkyndelse

Sagen udspringer af skifteretten (behandling af en konkursbegæring) men vedrører en bestemmelse, der finder tilsvarende anvendelse på civile sager, når der i disse skal ske forkyndelse (jf. herom § 153. Kravet om forkyndelse af konkursbegæringen fremgår af konkurslovens § 23, hvis forarbejder henviser udtrykkeligt til retsplejelovens kapitel 17).

Konkursbegæringen var forkyndt telefonisk for skyldneren, der utvivlsomt havde modtaget og forstået indholdet, da denne også selv i tiden frem mod retsmødet var i kontakt med skifteretten.

Forkyndelsen var imidlertid ikke af den grund lovlig, idet begæringen med bilag ikke efterfølgende var sendt til skyldneren, jf. § 155, stk. 1, nr. 3 (og om baggrunden for og indholdet af dette krav, de specielle bemærkninger i lovforslag L 12/2012, der citeres i kendelsen).

Samme regel gælder som anført i den civile proces, og afgørelsen illustrerer herved vigtigheden af, at en telefonforkyndelse følges korrekt op (om end behovet alt andet lige er meget begrænset på det civile område, hvor forkyndelse som altovervejende hovedregel sker digitalt...).

(Som omtalt i tidligere nyhedsbreve er emnet behandlet i U 2023 B s. 167 ff. Afgørelsen kan delvist indplaceres i forfatterens skema, idet vi kender det tilkendte beløb på 700.000 kr., men ikke de oplyste advokatomkostninger eller dets fordeling på andre omkostninger).

Sagsomkostninger

T:BB 2023.939 – sagsomkostninger ved unødvendig bevisførelse i voldgift

Jeg sniger mig op på tre sager afsagt af en voldgiftsret under VBA – velvidende, at disse jo skal læses med en vis forsigtighed.

Således også den sidste sag, der omtales på grund af voldgiftsrettens stillingtagen til sagsomkostninger, og hvor bl.a. bemærkningerne om, hvad en anmodning efter VBA's regler for syn og skøn skulle betyde for udmålingen, naturligvis ikke frit kan overføres.

Præmisserne ville jeg alligevel dele med det civilprocesretsorienterede publikum, for samme sætning kunne man sagtens skrive i en civil sag:

»Voldgiftsretten tager BH's krav om betaling for udgifter i forbindelse med skønsforretning angående bl.a. mangelfuld skimmelsanering til følge som ovenfor anført, men afhjæmningen af de to skønsmænd under hovedforhandlingen har ikke været nødvendig for oplysning af sagen, hvorfor BH endeligt afholder udgiften hertil.

BH har under hovedforhandlingen ført flere vidner, som har været involveret i byggeprojektet for BH, der angående mange forhold i sagen har forklaret i det væsentlige det samme, og i stor udstrækning det som fremgår af sagens dokumenter. Hovedforhandlingen kunne derfor have været afholdt på kortere tid«.

Hvis afhjæmning af en skønsmænd konkret er uden betydning, er det en mulighed ikke at tilkende den vindende part omkostninger.

Og hvis sejren er vundet ved at føre 8 vidner om præcis samme tema, så kan det tillægges betydning ved fastsættelsen af sagens omkostninger.

Nuvel, der skal nok i praksis meget til, men jeg tør godt selv pege på en sag eller to fra mit praktiske liv, hvor jeg på vej hjem fra en hovedforhandling har siddet med samme tanke: At det tog længere tid/flere dage, end nødvendigt.

U 2023.5494 Ø – sagsomkostninger i henhold til United Video

En afgørelse, som jeg vil nøjes med at nævne kort (den var således ikke appelleret på omkostningsdelen, som da også er helt ukontroversiel).

I en meget omtalt tvist mellem Gyldendal og Lindhardt og Ringhof Forlag om påståede krænkelse af førstnævntes rettigheder til oversatte værker, udmålte landsretten sagsomkostninger under inddragelse af retshåndhævelsesdirektivet.

Værd at bemærke er stævningen »... i hvilken forbindelse det af parterne oplyste tidsforbrug i forbindelse med sagen og det af L&R oplyste om afholdt udgift til advokatbistand er indgået«.

Det er med andre ord vigtigt (hvis ikke ligefrem en forudsætning) for rettens udmåling efter de for den vindende part mere gunstige principper, at der faktisk ligger oplysninger.

U 2023.xxxx Ø – Østre Landsrets kendelse af 17. oktober 2023 – retsafgiftslovens § 38

Sag BS-34598/2023 – den optagne kendelse indeholder aktuelt kun domshoved.

Østre Landsret har ved denne afgørelse fastslået, at retsafgiftslovens § 38 skal fortolkes i overensstemmelse med praksis i henhold til den gamle retsafgiftslov (det fulgte da også udtrykkeligt af de specielle bemærkninger til bestemmelsen: »i forhold til den gældende retsafgiftslov foreslås ingen realitetsændringer«).

Og til dem, der ikke lige på stående fod kan huske, hvad der står i § 38: Det er reglen om, at *ankesagens værdi fastsættes på grundlag af den ændring, som påstås i den indankede dom* – altså at værdien beregnes som forskellen mellem appellanternes påstand for landsretten og byrettens domskonklusion.

(Samme princip gælder gennemgående, hvor retsplejeloven eller retsafgiftsloven knytter retsvirkninger til ankesagens værdi, således f.eks. retsplejelovens § 368, stk. 1 og 2, der har givet anledning til interessant praksis om betydningen af, at en ankesag »taber værdi« undervejs, jf. senest U 2023.692 V, som er analyseret i et tidligere nyhedsbrev. Samme »frygt« gør sig ikke gældende i relation til retsafgifter, hvor risikoen snarere ville være den omvendte – at man gør sagen mindre, end den faktisk er – men hvor dette håndteres gennem reglerne om tillægsafgift ved påstandsforhøjelser. Retsafgiftslovens § 38 er med andre ord sværere at omgå og derfor lettere at administrere).

Den konkrete sag kalder i øvrigt også på en kort omtale. Spørgsmålet blev rejst af de appelindstævnte, der i byretten var dømt in solidum (sagen havde flere parter, men det synes ikke at være relevant for denne analyse). Da sagsøger kun havde fået delvist medhold ankede denne, mens de indstævnte for landsretten påstod frifindelse.

Umiddelbart var det således let at få øje på den selvstændige værdi af de indstævntes påstand: De skulle i henhold til byrettens dom in solidum betale ca. 230.000 kr., og de ønskede ved landsretten at få dom for, at de skulle betale 0 kr. (en difference på 230.000 kr.).

Argumentet fra de indstævnte var, at det af forarbejderne til § 38 fremgik, at »appelindstævnte – i det tilfælde hvor appelindstævnte ikke er domhaver – ikke skal betale selvstændig retsafgift.«.

Synspunktet er uden reel støtte i lovmotiverne (der ganske rigtigt bruger *eksempler*, hvor retsafgiften pålignes domhaver, men intet siger om, at dette skulle have selvstændig betydning). Det er også uforeneligt med både ordlyden af § 38, reglens formål og den til reglen (og dens forgænger, jf. lbk 1252/2014, § 50, stk. 1) knyttede praksis, jf. allerede U 1935.736 H. Landsretten gjorde da også kort proces. Der er i relation til retsafgiftsloven ikke forskel på, om man er domhaver eller domfældte. Det afgørende er alene, om man søger at opnå en gunstigere position, end man fik ved byrettens dom.

Andre spørgsmål

U 2023.5406 – aktindsigt i bl.a. retsbøger (om forholdet mellem retsplejelovens § 41 b og § 41 d og kravet til dokumenternes betydning)

En sag om aktindsigt i medfør af retsplejeloven.

Den aktindsigtsøgende var tidligere direktør i et (nu) konkursramt selskab og søgte om aktindsigt i en (afsluttet) bevissikringssag, som dette selskab havde været part i.

Heri fik direktøren for så vidt angik retsbøger, jf. § 41 b, med den *meget vigtige kvalifikation*, at begæringen kun blev taget til følge for »allerede afsagte kendelser og beslutninger om sagsomkostninger«. Direktøren fik således *ikke* aktindsigt i andre retsbøger i medfør af denne bestemmelse.

For så vidt angik retsbøger *bortset* fra afsagte kendelser og beslutninger om sagsomkostninger fandt landsretten, at forholdet skulle bedømmes efter § 41 d.

I forhold til den konkrete anvendelse af § 41 d fandt landsretten konkret, at direktøren havde en tilstrækkelig interesse, idet rekvirenten i bevissikringssagen havde anlagt sag mod direktøren med påstand om erstatning.

Direktøren havde imidlertid ikke i forhold til *det enkelte dokument* godtgjort dets relevans for sagen (jf. om denne afgrænsning også U 2023.688 Ø, som jeg i min Civilprocesretlige Ju-lealmanak for 2022 kalder hård. Den beskrivelse vedstår jeg, og jeg er tilbøjelig til at gentage den her).

Afgørelsen har herudover en lille krølle. Direktøren forsøgte under kæresagen at *udvide* sin aktindsigtsanmodning, hvilket landsretten nægtede at tage stilling til.

Publicerede afgørelser

I oktober har Ugeskriftet og de øvrige anførte tidsskrifter trykt følgende afgørelser, der er omtalt i mit nyhedsbrev for august samt tidligere nyhedsbreve som angivet:

- U 2023.5169 V – sagsomkostninger efter isoleret bevisoptagelse
- U 2023.5289 V – sagkyndig erklæring fremlagt i forbindelse med syn og skøn
- U 2023.5300 V – om retsplejelovens § 225 (og varemærkelovens § 125)
- U 2023.5313 V – fremlæggelse af fotos til brug for syn og skøn
- U 2023.5322 V – retshåndhævelsesdirektivet i isoleret bevisoptagelse
- U 2023.5443 V – sagsomkostninger efter retshåndhævelsesdirektivet (dommen er anket)

Kristian Torp
E, kto@holst-law.com
T, +45 8934 1162
M, +45 3010 2223